

La darrera història d'amor de Joan Margarit

MARIA-PAU CORNADÓ

Joana de Joan Margarit és un breu poemari de 37 poemes curts que explica, com un conte que acaba malament, una història d'amor trista entre un heroi dramàtic del segle XX –el poeta– i la seva princesa –la filla agonitzant que finalment no pot ser salvada i mor–. En definitiva, una història d'amor que forma part de la vida del poeta i de la vida d'altres homes coetanis a aquest poeta, una mena d'heroi que fracassa en la més essencial de les batalles que ha sostingut en la vida; això és, salvar la filla d'un sofriment injust i d'una mort pròxima i immerescuda.

La filla, aquesta princesa de cos estrefat a través del qual el poeta aprèn què és la bellesa; delicada, amb una mirada plena de confiança, que viu amb ganes, radiant, amb l'amor com a única eina per sobreviure i que, tanmateix, acaba per absentar-se del reialme de la vida. Aquest fet i la sensació de pèrdua i de trencament que se'n deriva és el punt de partida de tot el poemari; és a dir, aquest és un llibre escrit des del final d'un temps, el temps de vida conjunta entre el cavaller i la princesa: "T'he vist néixer, t'he vist –radiant– viure. / T'estic veient morir. Potser és això. / O potser hi ha més coses: aquell aire / net i fresc dels matins, en fer-me vell / em va deixant un mur sense cap porta, / un mur il·luminat / pel sol del teu somriure sense rostre".

Així, doncs, és des d'aquest present –un temps quiet i aturat– que Margarit escriu *Joana*, la història que comença quan la filla estimada està condemnada a la mort i el poeta ho vivencia com La Pèrdua. I és així com ho explica, amb records de plaer intensíssim, moments passats de felicitat, instants sublimats, perquè davant la inquietud provocada perquè alguna cosa s'està acabant, el poeta es deixa posseir per la darrera contemplació de tot allò que fou i no serà mai més, per tal que tota aquella bellesa del passat continuï vivint en el present, ompli el buit de la pèrdua i pugui poblar el futur. Aquesta és la fórmula per substituir l'absència i salvar la princesa de l'oblit: "Ara el teu comiat serà per sempre / ja no podràs sortir ni tornar a entrar. / Però, és que cal abandonar una fe / sols perquè ja no sigui veritat? / Deixar d'estar amb tu perquè no hi siguis?".

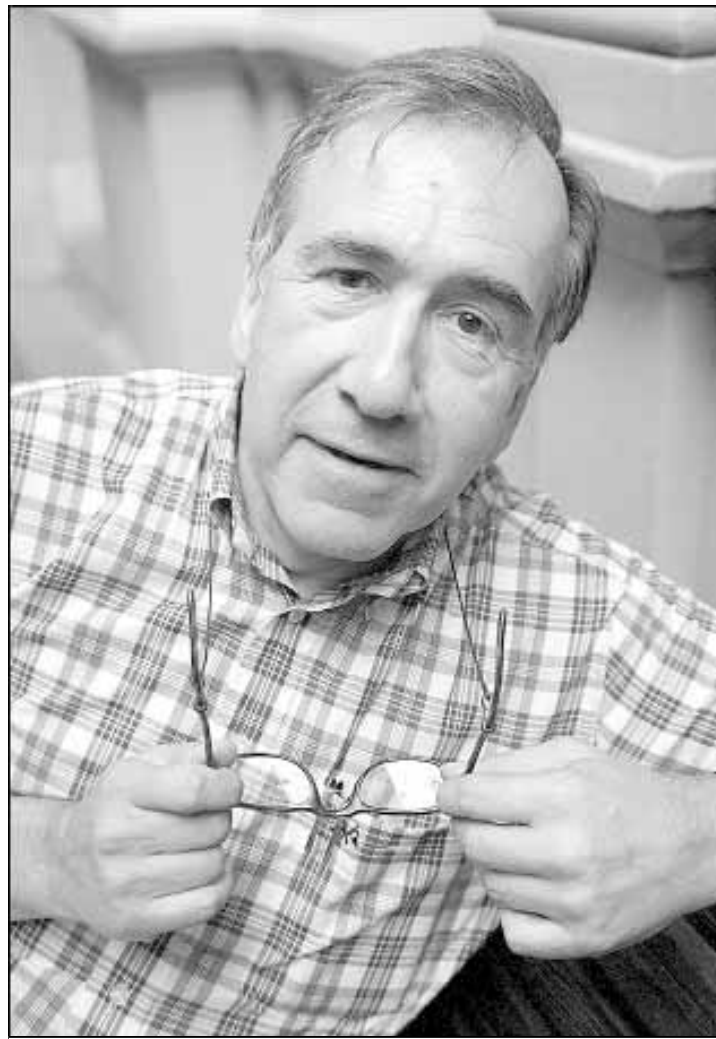
TROBAR UN NOU ORDRE

Des d'aquesta consciència de l'absència, el poeta es troba en la necessitat de trobar un nou ordre en la seva vida. I aquest ordre, una vegada més, li serà dictat per la paraula poètica, amb la qual fundarà nous sentits i nous camins. Tot el poemari constitueix justament un àmbit de creació enfront el nihilisme provocat per la presència d'una mort real i concreta; de manera que cada un dels poemes és una voluntat de vida, d'activitat, de veu que s'expressa sobre el silenci de la mort.

Amb *Joana* Margarit estableix un pont que li permet anar des de l'absència de vida fins a una nova realitat on de nou esclati la vida. Per això el poeta parla i escriu, perquè en fer-ho crea i es projecta sobre el buit i reconstrueix un món, el món de la Joana, des d'una posició admirativa de l'experiència viscuda. Així és com a *L'endemà de la mort* el poeta recrea el quefer de cada dia: "Avui t'he vist passar amb les crosses blaves, / contenta sempre, sempre protegida / pel mateix pare jove entre les tenes / cordes del cello enorme de la pluja. / Ni tu ni jo mai no recordarem / haver estat pare i filla en aquest pati / on es bressa el llorer mullat al vespre".

Si aquest poemari només significués per a Margarit la creació d'un temps i un nou àmbit de quietud, de pau, de tendresa, li seria negada al llibre una de les grans virtuts de la literatura –la del diàleg–; en aquest cas el diàleg entre un pare i la seva filla a través d'uns poemes que, en el seu conjunt, ben bé podrien entendre's com una carta escrita amb urgència a la filla morta, perquè escriure *Joana* ha estat escriure a la Joana; fins al punt que el poeta arriba a imaginar un diàleg real amb ella: "Els miralls de la nit ens reflectien / el seu somriure, aquell somriure estès / en els últims trenta anys al voltant nostre. / Vaig preguntar: «Què fas aquí, Joana?» / De tot arreu va contestar: «M'allunyo / per trencar-vos la vida altra vegada»".

Com en els poemaris anteriors, la veu poètica de Margarit

JORDI GARCIA

El poeta Joan Margarit ha publicat 'Joana'

es mostra ara també capaç de salvar l'home del naufragi. Ja ho llegíem, posem per cas, en el *Rèquiem per a Anna*: "Al damunt de la pell perfan les hores, / pausadament, un gruix d'eternitat, / perquè, darrere del demà, la vida / tornarà com el fil d'aigua gebrada / que en arribar el desgel reprèn el càntic". Ara també, en aquest altre rèquiem la veu poètica es reafirma com una voluntat de viure en un món ben poc hospitalari.

LA VEU MÉS SÀVIA

Diria que de totes les veus que li he sentit a Joan Margarit, aquesta d'ara és la més sàvia de totes, perquè malgrat el naufragi més gran de tots que suposa el propi fet de viure i la

pèrdua de la filla estimada, troba enmig de tot plegat el maneig de la felicitat, que consisteix a aprendre a viure amb aquestes absències: "Hem vingut per estar més junts, més sols. / Els llocs familiars són tan absents, / tan freds i tan boirosos: ja comença / l'oblit, lluny de nosaltres no existim. / Són uns dies feliços".

Començava aquestes ratlles afirmant que *Joana* és una història d'amor, amb un punt i final. Precisament per això cada poema del llibre és un instant d'una llarga abraçada serena, dolça, intensa, que el poeta voldria que no s'acabés mai, com quan ens acomiadem d'algú estimat abans de marxar de viatge.

POESIA

Joan Margarit, *Joana*. Proa. Barcelona, 2002.

A Joan Margarit no li han fet mai por les paraules. Per això és poeta, és clar. Poeta dels que busquen el mot clar, la descripció exacta, el gir idoni, lluny de metàfores que insinuen i intensifiquen, però que serveixen també per amagar la realitat més autèntica. En els seus versos, les imatges comparatives són els complements que vesteixen l'essencial. En alguna entrevista li he sentit explicar que "la necessitat d'escriure sorgeix quan descobres que ningú no ha escrit el que tu necessites dir". Dit d'una altra manera: el poeta no pot fer concessions. I Margarit no en fa, es despulla i anomena *mort* a la mort, i *discapacitat* a la malaltia de la seva filla Joana, que s'ha hagut

de desplaçar sempre amb *crosses* o *cadira de rodes*, per més freds i prosaics que puguin semblar aquests mots. Si m'ho permeten, els diré que, en realitat, tenen un so sincer: qui escriu aquest paper va tenir la sort de conèixer la Joana i la desgràcia de tractar-la molt poc, però suficient per intuir la sinceritat d'aquell poema en què el pare observa els tràfecs de la filla mentre creua el carrer: "Ja estem acostumats, Joana, / que aquesta lentitud, / quan recolzes les crosses i vas baixant del cotxe, / despertis les botzines i el seu insult abstracte. / Em fa feliç la teva companyia / i el somriure d'un cos que està molt lluny / del que sempre s'ha dit de la bellesa / la penosa bellesa, tan distant. [...] (*Els ulls del retrovi-*

sor, *Aiguaforts*, Columna, 1995). O la serenor que s'amaga darrere afirmacions com "no sabré mai què saps de mi" o "t'estic veient morir", una realitat cruel que porta Margarit a descobrir que "morir-se encara és viure" i a aferrar-se a una *Súplica* desesperada: "Per favor no te'n vagis, no te'n vagis".

ELS VUIT DARRERS MESOS

Però *Joana* és un volum sobre els vuit darrers mesos de vida de la filla de Joan Margarit i els primers temps sense la seva presència, "un món que s'assembla al que vam viure junts, però no és el mateix". Just a la meitat del llibre, al dinovè poema, el poeta cedeix la veu a la seva filla, que parla en primera persona per des-

Sense por

ARNAU CÒNSUL

criure el seu *Últim passeig*: la mort és caminar sense crosses, deixar el cansament endarre, una alliberació tendra. Fins i tot en aquest moment el poeta és terriblement sincer. El dolor i el buit poblen els divuit poemes restants, de títols prou eloqüents: *L'endemà de la mort*, *Final*, *Primer estiu sense tu*, *Lápida...* Fins que, a la darrera peça, la normalitat torna a imposar-se, gairebé com una condemna inevitable: "Que em perdonin / les meves dues filles mortes / perquè ja gairebé no penso en elles". Despullar-se comporta el risc d'haver d'admetre certes baixeses, però la recompensa és clara: el poeta resulta molt més creïble quan retrata la felicitat que irradiava la seva filla, l'amor que vessava per tots els porus, que era l'"única eina per a sobreviure", segons el retrat que en fa el pare al pròleg. No li calia, però Joan Margarit clou el llibre amb una nota d'agraïments i de disculpa per no haver deixat la distància de rigor entre els fets i l'escrip-

tura. Potser llavors hauríem guanyat reflexions més cerebrals; potser el títol del recull hagués estat *Mai més*, en al·lusió metaliterària al corb de Poe; i probablement aquest llibre no hauria existit mai. Perquè la distància comença ara i els poemes en fred ompliran els propers llibres (algú ho dubta?), sumant un tema més al seu particular univers poètic, que lliga la passió pel jazz amb les petites misèries i derrotes de cada dia, les destalades sagnants del pas del temps i el record d'un passat d'illusos estroncades i esperances il·lusòries. El poeta ho posa en boca de l'esposa, en una sentència senzilla i crua: "Tu i jo, de tant en tant, ho perdem tot". Hi ha qui hauria optat per un afonament espiritual i místic, Joan Margarit prefereix no disfressar-ho i posar-hi els noms i els verbs que té més a l'abast, els que li descriuen el que ningú altre no ha sabut explicar-li. La vida l'ha ensenyat a no tenir por de les paraules.